

Bijlage I

Antwoord ¹ van het huidevettersambacht van Mechelen, opgesteld door J.J. De Munck, op de vragenlijst bij het decreet van 30 – 9 – 1784.

door wie dese Gilde ofte Corporatie is ingestelt ende opgericht geworden

Dat het ambacht van de Huijdevetters binnen dese stadt van alle oude tijden is geweest een van de Principaelste ende wel het treffelijkste ende het rijktalligste van volck, als bewoonende een groot deel van dese stadt Mechelen, ende aen de selve altijd veroorsaectt hebbende seer grooten handel ende trafiek op verscheijde landen, tot groot nut ende profijt van de gemeijnte, als wesende alhier de Sitplaetse van dit Fabrick voor alle de omliggende Rijcken ende Staeten, door de Konste van het bewercken der Leideren, door de welke die van Mechelen preferabel waeren aen alle andere, gelijk noch actueelijck mag geseijdt worden ten opsichte van de Besaenen.

Ende om dese Konste te behouden binnen Mechelen was het van alle oude tijden vast gestelt dat niemant in desen ambachte konde aenveerdt worden dan die geboren waeren uijt eenen Vrijen Meester, ende die uijt den selven ambacht gesproten waeren. Welcke Privilegie exclusief sij waerschijnelijck bekomen hadden van de oude Heeren van Mechelen, dogh waer van men geen beginsel siet, nochte oock niet en vindt door wie dit ambacht ende Neiringe is ingestelt ofte opgerecht geworden.

wie privilegien aen de selve heeft gegeven

Onder de gene die dit ambacht met Privilegien ende besondere Voor-rechten hebben gelieven te begunstigen sullen wij stellen Philippus den Goeden Hertogh van Bourgondien.

Kijser Carel den V. De Artshertoghen Albertus ende Isabella, ende Maria Theresia Kijserinne ende Koninginne, alle heeren ende Vrouwen van Mechelen.

waer inne die privilegien bestaen

Philippus Hertogh van Bourgondien, geseijt den goeden, stelde bij sijne opene Brieven van den 29. December 1439 dat in het Magistraet sullen zijn Ses Schepenen uijt de ambachten, Confirmerende dus het recht dat desen Ambachte hadde dat uijt hun eenen in het Schependom plaetse hadde.

Kijser Carel den V. bij sijn Reglement van den 6. Meij 1519 confirmeerde dit Ambacht plaetse te hebben in het Schependom benefens de andere vijf Principale Ambachten, ende accordeerde aen de selve dat de oude Dekens souden kiezen de nieuwe Dekens, Dat de Rekeninghe over de administratie van den Ambachte soude geschiede voor de Dekens sonder bij zijn van de gemijnte

De artshertoghen Albertus ende Isabella confirmeerden, advoueerden ende ratificeerden bij hunne opene Brieven van den 20. April 1616 de oude ordonnantie van dit ambacht van de huijdevetters hun, (bij vernieuwinge in de maendt September 1574 gegeven), ende octroijeerden van Nieuws, dat niemant in dit ambacht konde aenveerdt worden dan de gene die van eenen vrij ambachts man geboren ende uijt den selven ambachte gesproten zijn.

Maria Theresia Keijserinne ende Koninginne als vrouw van Mechelen accordeerde bij Decret van den 3. September 1749 dat dit ambacht, als oock de andere vijf principaele Ambachten, mogen intenteren ende poursuiveren de Procedueren hun ambacht raekende sonder kennise te moeten geven ende te doen convoceren hun supposten om daer in te consenteren.

De selve haere Majesteijt consenteerde aen dit ambacht van de huijdevetters bij octroij van den 25. October 1752 het oprechten van eenen steenen schors windt molen.

Ende bij Reglement van den 24. September 1774 heeft sij gelieven te statueren ende te accorderen dat de dochters, klijn dochters ofte voordere Descendenten van de Meester

---

¹ Mechelen, Stadsarchief, Varia nr. 753/6.

huijdevetters binnen Mechelen sullen voor het toecomende aen hunne Mans communiceren het Recht van in het huijdevetters ambacht te moghen komen. In welck ambacht oock sullen moghen komen alle de gene de welck van eenen Meester huijdevetter voorts komen soo langs het vrouwelijk als langs het mannelijk geslacht.

wat formalitijten men moet observeren om daer inne aenveert te worden, 't sij als Confreer, Sergeant, Deken, Alpheris, Hoofman, Overhoofman, etc.

Ten opsichte van de Leergasten worden actueelick geene formaliteijten geobserveert. Ende de gene die tot het Meesterschap worden aenveerd, berijckt hebbende den ouderdom van 16 jaeren, presenteren in handen van de Geswornen (nu Dekens geseijdt) den Eedt gepresenbeert bij hunne Rolle.

wat Rechten men moet betaelen voor de admisie in alle de voorschreven gevallen

De leergasten zijn niet gehouden tot eenige betaeling. Maer de gene die Meester worden betaelen als volgt. Den sone van eenen vrijen meester, ofte uijt eenen vrijen meester van desen ambachte voortskomende moet int geheel betaelen 7-4-0; die verdeijlt worden, te weten 4 guldens aen de vier dienende Dekens, 2-16-0 aen de arme Busse van den ambachte, 4 stuijvers aen den knape, ende 4 stuijvers voor Thoren geldt dat gegeven wordt aen onse Metropolitane Kercke Sti Rumoldi. Dan het heeft gelieft aen wijlen haere Majesteijt Marie-Theresia, Keijserinne ende Koninginne (van glorieuse gedachtenisse) te stellen bij haer Reglement van den 14. September 1774, gegeven in den Priveen Raede. Dat de gene die in het huijdevetters ambacht sullen komen uijt den hoofde van hunne vrouwe, sullen boven de gewoonlijcke Rechten (dat zijn de gene hier boven gestelt) ten profijte van het selven ambacht betaelen als volgt.

75 guldens ingevalle sij met een huidevetters Dochter komen te trouwen naer date der selve ordonnatie.

100 guldens die ten tijde van de ordonnatie met diergelijcke Dochter getrouwt waeren.

125 guldens als minne vrouw niet en is ofte niet zijn en sal de Dochter van eenen Meester huijdevetter, maer alleenelijck uijt diergelijcken meester voorts komende langs het vrouwelijck geslacht.

150 guldens de gene die in dit ambacht sullen komen uijt hunnen eijgen hoofde niet zijnde Meester sonen, maer alleenelijck als sijnde van eenen Meester huijdevetter voorts gekomen langs hunne moeder, groot moeder ofte andere ascendente.

Welcke sommen volgens het selve Reglement moeten dienen tot voldoendinge der jaerlijcksche intresten ende tot guijtinge van het Capitael der Duijsent Ducaeten de welke door dit ambacht ten jaere 1758 zijn gelicht ende aen de majesteijt betaelt ofte geschoncken geweest.

wat voor jaerlijcksche lasten men adaer moet betaelen, ende voor wat objecten

Ider ambachts-man betaelt jaerlijckx, voor Busgeldt en Keers-gelt, Negen Stuijvers, daer uijt wordt betaelt den Dienst der Solemnele misse op den Feestdag van de H. Magdalena Patronesse van desen ambachte, des anderdaeghs de Zielmisse, ende het overigh is voor de arme ende behoefteige supposten van desen ambachte.

het import der Capitaelen waer mede de selve Gilde ofte Corpus soude belast zijn

Dit ambacht is belast met dese volgende Erff Renten.
Eerst eene Rente van 7094 guldens wisselgelt à 3 par cento.
item 1000 guldens wisselgelt à 3 par cento.
item 200 guldens wisselgelt à 3 par cento.
item 300 guldens wisselgelt à 3 par cento.
item 200 guldens wisselgelt à 3 par cento.
item 200 guldens wisselgelt à 4 par cento.

item met de volgende Lijf Renten

24 guldens s' jaers over een Capitael van 300 guldens wisselgelt à 8 par cento.

22-10- s' jaers over een Capitael van 300 guldens wisselgelt à 7-10 par cento.

100 guldens s' jaers over een Capitael van 1000 guldens wisselgelt à 10 par cento.

70 guldens s' jaers over een Capitael van 1000 guldens wisselgelt à 7 par cento.

42 guldens s' jaers over een Capitael van 600 guldens wisselgelt à 7 par cento.

46 guldens s' jaers over een Capitael van 600 guldens wisselgelt à 7-10 par cento.

360 guldens s' jaers over een Capitael van 4000 guldens wisselgelt à 8 par cento.

Item betaelt desen ambachte 25 guldens s' jaers aen sijne Majesteijt in Recognitie van het Privilegie ende Octroij aen dit ambacht gegunt ende verleent bij de Artshertoghen in date 20. April 1616, hier vooren gemeldt.

Dit ambacht heeft ingevolge het octroij bij haere Majesteijt verleent in dato 25. October 1752 oppgerecht eenen steenen schors windt molen tot gebruijck van desen ambachte staende buijten dese stadts Antwerpsche poorte.

Desen molen is belast met dese volgende Erff Renten

1000 guldens wisselgelt à 3 par cento.

1100 guldens wisselgelt à 3 par cento.

2500 guldens wisselgelt à 3 par cento.

2000 guldens wisselgelt à 3 par cento.

2000 guldens wisselgelt à 3 par cento.

4335 guldens wisselgelt à 3 par cento.

1664 guldens wisselgelt à 3 par cento.

item is den selven molen belast met dese Lijf Renten

80 guldens s' jaers over een capitael van 1000 guldens wisselgelt à 8 par cento.

28 guldens s' jaers over een capitael van 400 guldens wisselgelt à 7 par cento.

24 guldens s' jaers over een capitael van 300 guldens wisselgelt à 8 par cento.

80 guldens s' jaers over een capitael van 1000 guldens wisselgelt à 8 par cento.

Item betaelt desen molen aen de Majesteijt over het genieten van den windt 15 guldens met twee stuijvers voor de quitantie.

ofte en wat influentie ieder corpus heeft in de toestemminge van de stad tot eenighen lasten ende andere publike affaires

1° Het ambacht van de huijdevetters, zijnde een van de 17 ambachten die interverenieren in den Breeden Raede deser Stadt, heeft absolute influentie in de toestemminge van de stad als'er questie is van eenige lasten.

Den Breeden Raede van Mechelen, bestaende in het Magistraet als het eerste lidt, ende de 17 ambachten als het tweede lidt, representerendet'saemen het volck ende den geheelen staet, stemmen toe in eenige belastinge van de stad, ende sonder hun gemeijn Consent kan de stad niet belast worden.

De rede van de absolute noodtsaekelijckheijdt tot sulcke goede Constitutie om het evengewicht in den staet te houden, sullen wij voorbij gaen, alleenelijck hier stellende dat sulcke hier binnen Mechelen van alle Tijden is ondergehouden geweest jae dat wij het selve aldus bevinden van voor den jaere 1300, ende dat het selve tot op den dagh van heden alsoo noch wordt geobserveerd. De aloude monumenten ons ontbrekende moeten wij ons te vreden houden met het Diploma van Theobaldus Bisschop van Luijck ende heere van mechelen van den 18. Meert 1304 in het welck de gemelde Constitutie word vast gestelt seggende den selven Bisschop aldaer.

Dat de stad van Mechelen sal hebben Twee Communemeesters, een volle Bancke van twelf schepen, Twee dekens ende Seven Geswoornen van de Wolle wercken, item voor Geswoornen van ider ambacht.

Ende hier voorbij gaende dat dese alle jaeren sullen vernieuwt worden het welck ons object nu niet en raect, seght hij voorders.

Dat die Geswoornen van ider ambacht, de Communemeester, de Dekens ende Geswoornen van de wolle wercke sullen tegenwoordigh zijn met Schepenen in alle saecken ende Profijten van de stad, uijtgenomen in saecken sententien van Schepenen raekende, ten zij sucken Schepenen noodigh vonden hun daer tegenwoordigh te wesen.

in omnibus ville negociis et utilitatibus, exceptis tractatibus et consiliis tangentibus sententiam scabinorum

Dese dus te samen vergaedert zijnde wordt in dit Diploma genoemd Commune Consilium Communitatis.

Bij het selve Diploma wordt aen desen Raed de macht gegeven van te stellen de wetthen van de stadt, (de welcke volgens het oudt gebruijck Coren genoemd wirden) de selve te vermeerderen, verminderen, veranderen etc. gevende hun oock de macht van Gelt te lichten ten dienste van de stadt het zij in accijsen, het in Renten te vercoopen, Lijfrenten te lichten, ende soo voorts, voor de meer reste inhoudende verscheijde schoone Constitutie tot het Bestier van de stadt ende het Volck.

Dese Privilegie ende gunste wirdt herkent ende bevestight door Egidius Berthout heere van Mechelen bij sijne Brieven van Privilegie gegeven op den Eersten van januarius 1308.

Dat alle de leren ingevolge dies gestelt wirden door den gemelden Gemijnen Raede, per Commune Consilium Communitatis, thoonen ons verscheijde ordonnantien.

Dogh om hier niet aen te haelen eenen lijst van leren ofte ordonnantien sal men hier alleenelijck seggen dat ten jaere 1344 wirde gegeven eene ordonnantie, inhoudende dat de gene die sijn huijs met stroij hadde doen decken, dat hij het huijs binnen moest doen placken soo hoogh als men met een keersse soude reicken, ende aen het hoofd staet het was over een ghedraghen in den ghemeinen Raet.

Ten jaere 1346 was gemaect eene ordonnantie op het gewicht van het Broodt, de welcke ten jaere 1350 des Smaendachs na Sente Peeters daghe in sporkille van nieuws was oversien ende verbeterd, waer van het hoofd luydt "Dese poente waeren gheordineert mette ghemeinen Raede... ende nu versien ende som verbeterd mette ghemeinen Raede".

Insgelijckx is ten opsichte van accorden ofte consenten van de betaelingen wegens dese stadt gedaen, vindt men daer in uijtgedrukt dese woorden: met den gemeijnen Raede ofte bij overdragen van den gemeijnen Raede.

Het is hedendaeghs noch in het gebruijck dat in de acten van Presentatien der geaccordeerde sommen op de Petitien van den souverijn wordt uijtgedrukt dat de brieven van Petitien zijn vorgelesen in de vergaederinge van den Breeden Raede, ende dat het Magistraet benefens de Dekens van de 17 ambachten, met hun uijt maekende den Breeden Raede, t' saemen hebben geresolveert dat ....

Tot het houden van dese vergaederinge van den Breeden raede (buijten de welcke moeten gesloten zijn de gene geboren in de plaetsen alwaer de inboorlingen van Mechelen geene bedieningen konnen becleeden als diensvolgens in de publieke affaires van Mechelen geene influentie konnende ofte mogende hebben) worden van wegens het Magistraet de Dekens der 17 ambachten geconvoceert ten stadthuijse om aldaer t' saemen te delibereren, resolveren, accorderen etc. het welck niet alleen is ten opsichte van de petitien van den souvrijn maer oock tot het vinden van nieuwe middelen tot het maecken van nieuwe wercken, ende generalijck tot alles het gene de stadt ende de gemeijnte mag raeken. Hier dient oock te reflecteren dat de dekens nu in dese vergaederinge zijnde, ende bemerckende dat den voorstel die aldaer wordt gedaen is van besondere aengelegenthijdt, sij, alvoren hunne stemme te geven, Reces versoecken ende uijtstel om aen hunne respectieve kamers ondertusschen daer van part te geven.

Alwaer alsdan die saeke in deliberatie geleijdt zijnde de Dekens door hunne respectieve kamers worden geauthoriseert om aen de Magistraet dien aengaende hun gevoelen te kennen te geven.

Hoe dickmaels is het niet geschiedt dat de stadt in noodt van gelt ende buijten crediet zijnde, de Dekens wurden aensocht om op het crediet van hunne resspectieve ambachten renten te lichten, gelijk noch ten tijde van den oorlogh tegen de Franschen; in sulcke ende andere gevallen zijn de dekens niet gemachtigt sonder kennisse van hun respectieve kamers hunne stemmen te geven.

2° Het ambacht van de huijdevetters zijnde een van de ses groote Ambachten uijt de gemelde XVII, heeft niet alleen influentie in de toestemminge van de stadt tot eenige lasten, (gelijck bij den achtsten artikkel van het gemeldt decret van den 30. 7ber. 1784. wordt gevraeckt, ende alhier, ende soo men vermijndt door de andere ambachten in hunne andwoorde klaerelijck staet gethoont), maer het selve heeft oock influentie in de andere particuliere affaires van dese stadt, want altijdt eenen uijt dit ambacht in het Schependom is naer het al oude gebruijck, waer van men het beginsel niet kan aenwijsen.

Dogh vast gestelt bij het Diploma Theobaldis Bisschop van Lujck van den jaere 1304 ende de bevestiginge daer op verleent door Egidius Berthout ten jaere 1308 (gelijck hier aenstonts sal blijcken) het welck andere door pure onkundigheijt derven bijbrengen als primitivelijck te zijn ingestelt bij het Diploma van Philippus den goeden Hertogh van Bourgondien van den 29. December 1439 ende het Privilegie van den Kijser Karel den V. van den 6. meij 1519. Om dan overtuijght te zijn van de absolute influentie die desen ambachte benefens de andere van de 17 heeft in de publieke affairens ende de sittinge van eenen van desen ambachte van de huijdevetters in het Schependom deser stadt, die sij oock van alle oude tijden heeft gehad, sal men bemercken dat de stadts rekeninge jaerelijckx geschiede ter presentie van de Geswoornen van de 17 ambachten.

Ende dat ten jaere 1356 ter auditie van deser stadts rekeninge tegenwoordigh waeren Vrancke Aelman ende Hendrick van den Broeck, beide geswoornen van het huijdevetters ambacht ende dat den selven Vrancke (franco) Aelman was schepenen in de jaeren 1368 en 1369.

Ten jaere 1362 waeren als geswoornen van desen ambachte, ter auditie van deser stadts rekeninge tegenwoordigh Jan de Vettere en Wouter van Leest.

Ten jaere 1399 waeren geswoornen van desen ambachte Abel Abels ende Bouden Abels ende waeren in die hoedaenigheijt benefens de geswoornen van de andere ambachten tegenwoordigh ter auditie van de stadts rekeninge die geschiede den 14. Augusti. 1399.

Den selve Abel Abels wirdt in de geseijde maendt Augusti, met de vernieuwinge van het magistraet, schepenen uijt den hoofde van desen ambachte. Vervolgens moet het privilegie van den hertogh Philippus van Bourgondien van de jaere 1439, bij het welck wordt geseijdt dat'er sullen zijn ses schepenen uijt de poorterije ende ses uijt de ambachten, ende dat de stadts rekeningen moet geschieden voor den Breeden Raede, die aldaer wordt genoemt Le Grand Conseil, niet aensien worden als het Reglement Primitief ofte Constitutie ten dien opsichte, maer als eene Confirmatie ende bevestiginge van het gene van oude tijden geobserveert wirdt.

Ingevolge ende uijt crachte dier is tegenwoorighlijcke schepenen uijt den hoofde van dit ambacht Her Joannes Josephus Vermeulen oude deken van desen ambachte.

Daer en boven uijt dese ses groote ambachten, waer van het huijdevetters ambacht een is, wordt gekosen eenen Thersorier volgens het Reglement van Philippus den II. Koning van Spagnien van den jaere 1574.

De voordere influentie van de gemelde 17 ambachten in de publieke affairens deser stadt bestaet oock hier in, dat uijt hun gekosen worden ses gedeputeerde, die als nu volgens het reglement van sijn Majesteijt van den jaere 1703 komen ter auditie van deser stadts rekeninge, zijnde tegenwoordighlijck eenen deser ses gedeputeerde Rumoldus Casseur deken van desen ambachte.

Uijt dese ses gedeputeerde worden gestelt vijf wijckmeesters die de volle directie ende toesicht hebben over deser stadts Cazernen ende over het soo genoemt Klijn Comptoir ende zijn oock gelast tot de repartitie van Logevinge. Dese gedeputeerde end wijck meesters worden gekosen door de dekens van de 17 ambachten in de vergaederinge van den Breeden Raede.

hoe als dan ieder corpus gerepresenteerd word om in de voorschreven belastinge sijn voys oft stemme te geven

Dit ambacht van de huijdevetters wordt gerepresenteert in de vergaederinge van den Breeden Raede, ende heeft aldaer stemme door minne dienende dekens, de welcke aldaer in den naem van hun ambacht consenteren ofte rejecteren den gedaenen voorstel ofte propositien.

Dus siet men dat den staet ende het volck van Mechelen altijd is gerepresenteert geworden door het magistraet ende de 17 ambachten ofte hunne geswoornen (nu dekens geseijdt).

Dit siet men uijtgedrukt in de oude acten in verscheijde manieren. Waltherus Berthout heere van Mechelen in het privilegie aen die van Mechelen gegeven ten opsichte van de Riviere de Milane 1260 seght: Dilectis ae fidelibus nostris scabinis opidanis totalique communitati opidi Machliniensis.

In den brief van Robrecht Grave van Vlaenderen over den peijs gemaect tusschen hem ende dese stadt, van smaendaechs naer O.L.V. daegh in meert 1317, leest men: Commoengemeeste Scepenen Gheswoornen Raede en van aller ghemeinten van der stadt van Machelne.

Dit siet men oock uijt de Deputatien gedaen tot onse Princen de welck altijd bestonden uijt eenige van het magistraet ende van de 17 ambachten somtijts in meer somtijts in minder getal van persoonen.

wie de gepreposeerde sijn van elk corpus

De actuele geproposeerde van desen ambachte sijn d'heeren Rumoldus Casseur gedeputeerde, Joannes Antonius Vlemincx, meijer van een deel van het district van Mechelen, Petrus verhulst ende Augustinus Vlemincx.

door wie ende hoe sij worden aangestelt

De oude ende afgaende dekens kiezen de nieuwe, welcke sij bij geschrifte overdraegen aen het magistraet, die den keus laudeert ende approbeert conform het privilegie van Kijser Carel den V. van den 6. mej 1519, die oock de macht hebben van de buijten spoorigheden van hunne supposten te straffen bij boeten ofte bedevaerden, van oude tijden aen hun geaccordeert, ende door hun geplogen ende oock begrepen in de gedecreteerde coustume deser stede.

aen wie ende op wat tijdt men rekeninge doet van des selfs administratie

Den deken van de administratie doet jaerelijckx rekeninge over sijne administratie van desen ambachte aen den schepenen, Dekens ende oudermannen van het selven ambacht volgens het privilegie van Kijser Carel den V. van de 6. mej 1519.

Maer de jaerlijcksche rekeninge van den boven gemelden schors windtmolen geschiedt voor de dekens van den ambachte ende twee gedeputeerde uijt de supposten, ende in cas van oneenigheijt worden daer toe versocht twee commissarissen uijt het magistraet.

Het selve is ten opsichte van de jaerlijcksche rekeninge over den last van de 10 stuijvers par karre schorsse gemalen op den gesejden molen, gestelt bij octroij van de Majesteijt in haeren priveen raede in dato den 1. september 1760, om daer mede te betaelen de intresten ende te quijten de renten gelicht tot het opbouwen van den selven molen ende van de 1000 ducaeten door dit ambacht op gelicht ende aen de Majesteijt betaelt oft geschoncken ten jaere 1758.

Betrouwende hier mede beandtwoordt te hebben de poincten ende artiekelen bevat in het boven gesejdt decret van den 30. September 1784 hebben d'eere van te sijn.

Edele Weerde ende voorsinnige heeren....

Bijlage II

Antwoord ² van het leertouwersambacht van Mechelen op de vragenlijst bij het decreet van 30-9-1784

door wie dese Gilde ofte Corporatie is ingestelt ende opgericht geworden

Dat dit ambacht, neiringe ofte corporatie van alle ende tijden binnen Mechelen geexisteert heeft maer dat den rolle "die mits ouderdom begonst te verslijten ende bij naer niet leesbaer te worden noodig hebbende vernieuwt ende gerenouvelleert" te worden, de heeren Wethouderen den selven hebben vernieuwt ende geaprobeert den 29. 9ber 1656.

wie privilegien aen de selve heeft gegeven

Dat dit ambacht, neiringe ofte corporatie niet voorsien en is van eenige besondere privilegie voorders ofte anders als begrepen is in den rolle ende ordonnantien politique daer op gevolght de welcke daer van deel maecken, gegeven ende verleent door mijne Eerw. heeren wethouderen van de stad en de provincie van Mechelen.

waer inne die privilegien bestaen

Dat de privilegien ofte voordelen geen andere en sijn als het bedrijf ofte exercitie van den stiel van leirtouwers op den voet ende conformelijck aen den rolle van het ambacht ende oud herkomen waer bij te voren verboden ende ongeoorloft was samen ende op den selven tijdt te exerceren bij de leirtouwerije het ambacht ofte stiel van huijdevetter, soo verre dat de heeren van de weth contrarie gestatueert hebbende in faveur van de huijdevetters dit statuet bij middel van de reformatie daer over ingestelt voor den grooten Raede binnen dese stad gereformeert ende gecorrigeert is geworden bij sententie verleent in faveur van het ambacht der leirtouwers, bij den grooten Raede den 10 meert 1714, waernaer dese ambachten niet saemen en sijn geexerceert geworden tot dat het gener sijne Majesteijt anders heeft behaeght bij het bekent reglement van den 14 -7ber 1774 aengaende de ambachten der huijdevetters en de leirtouwers binnen Mechelen gemaakt.

wat formalitijten moet men observeren om daer inne aenveert te worden, 't sij als Confreer, Sergaent, Deken, Alpheris, Hooftman, Overhooftman, etc...

Dat dien den welken wilt leeren dit ambacht daer toe moet aengenomen worden bij eenen meester, den welcken den leergast moet overbrengen aen de dienende dekens om opgeteekent te worden als leergast in 't ambacht waer over betaelt moet worden drij guldens, waer naer den leergast moet blijven leeren twee jaeren continuelijck bij den selven meester.

Dat dien den welken wilt meester passeren in dit ambacht ingevalle hij geen meester kind en is, naer sijne leerjaeren voltrocken te hebben, ende ingevalle hij een meesters kind is sonder leerjaeren gedaen te hebben sig moet presenteren aen de camer om geadmitteert te worden tot de proeve, welck twee in 't getal sijn te weten eene voor de vetleirtouwerije ende eene voor de spansleirtouwerije.

De proeve van de spansleirtouwerije bestaet in het touwen van twelf dozijnen schapsleer of besaen eenige root, eenige swert ende eenige grouw.

De proeve van de vettouwerije in het touwen van twee hemelhuiden voor een reijkoets.

wat rechten men moet betaelen voor admissie in alle de voorschreven gevallen.

Dat dien den welcken wilt passeren als meester het sij in de spansleirtouwerije het sij in vetleirtouwerije moet betaelen vijftigh guldens voor ambaghts geld en de voor het wijsen van de proeve eener somme van achtien guldens soo noghtans dat dien den welcken wilt passeren als meester in alle beijde de stielen voor Spaensleirtouwerije ende

---

² M., SA., VARIA NR. 753/19.

Vetleirtouwerije voor elcken stiel betaelen moet vijftigh guldens voor ambachtsgeld en de voor het wijsen van elcke proeve achthien guldens aen de dekens.

Dat in gevalle dien die wilt meester passeren niet en is vremd maer sone van eenen meester desen maer betaelen moet achthien guldens voor ambachtsgeld daer eenen vremden betaelen moet vijftigh guldens voor ambachtsgeld, maer voor het wijsen van proeve voor elcke oock achthien guldens aen de dekens gelijck den vremden.

Dat ingevalle dien den welcken wilt in het ambacht comen, soude sijn eenen huijdevetter den welcken dien stiel wesentlijck exerceerde ten tijde dat gemaect is het reglement gemeld hier boven ad articulum 4 gedispenseert is, ingevolge het selve reglement, van proeve ende leerjaeren maer dat hij betaelen moet eene somme van drij en vijftigh guldens voor ambachtsgeld voor de leirtouwerije soo van de vetleirtouwerije als van de Spaensleirtouwerije immers de gewoonelijcke rechten daer en boven moet hij betaelen in gevolge den 5. art. van het selve reglement "van het inkomen in dit ambacht boven de gewoonlijcke reghten vijf en dertigh guldens om tussen de selve/: De dekens :/ actuele ende effectieve meesters, desen stiel als daedelijck bedrijvende, verdeijlt te worden volgens hun getal" conform aen selven artikel.

Daer en boven moet betaelt worden door elcken nieuwen meester aen de kerckmeesters van Sinte Rombouts Kercke op tittel van thorengeld vier stuijvers.

wat voor jaerlijcsche lasten men aldaer moet betaelen, ende voor wat objecten

Dat de jaerlijcsche lasten eenighlijck hier inne bestaen te weten dat elcken ambachtsman betaelt vier stuijvers keirs geld, vijf stuijvers voor den dienst op den heijligendagh ende vier stuijvers busgeld, dus samen derthien stuijvers.

Dat mits het betaelen van dese vier stuijvers busgeld alle die sieck worden ende geadministreert worden van de heijlige rechten, recht hebben van wekelijckx te vraegen vier stuijvers soo lanck die siekte duert ende onbequaem sijn te wercken.

Dat elck der dekens soo onderdeken als dienende deken geniet van het ambacht voor hunnen dienst eenen gulden ende den cnaepe van het ambacht twee guldens.

het import der Capitaelen waer mede de selve Gilde ofte corpus soude belast sijn

Dat het corpus actuelijck met geen capitaelen belast en is.

ofte en wat influentie ieder corpus heeft in de toestemminge van de stad tot eenighen lasten ende andere publike affaires

Dat dit corpus geen influentie en heeft in de toestemminge van de stad in eenige lasten ofte andere publike affaires.

hoe als dan iedere corpus gerepresenteerd word om in de voorschreven belastinge sijn voijs oft stemme te geven

Word gerefereert naer de antwoorde op den voorgaenden artikel.

Wie de gepreposeerde sijn van elk corpus

De dienende dekens sijn actuelijck Roelandus Franciscus Van Der Veken Johannes Baptista De Champs. Onderdeken Andries Wouters.

door wie ende hoe sij worden aangestelt

Dat de twee dienende dekens aangestelt worden door de Eerw. heeren Wethouderen van het Magistraet soo noghtans dat de dienende en de onderdekens voor elcke plaets die moet vervult worden het sij bij vernieuwen van de weth, bij doode aengenomen renuntiatie ofte andersints noemen en de voorstellen twee persoonen uijt welcke twee Magistraet eenen dienende deken kiest.

aen wie ende op wat tijdt men rekeninge doet van des selfs administratie

Dat alle jaeren op den 22. 8ber rekeninge gedaen word ende overgegeven door den deken die d'administratie het voorgaende jaer gehad heeft aen de andere dekens ende dat de rekeninge op de camer gepasseert sijnde de selve gepresenteert word om geapprobeert te worden aen eenen commissaris benoemt door Mijne Heeren Wethouderen.

Aldus beantwoord ter camere desen 16. November 1784.

Bijlage III

Antwoord ³ van het schoenmakersambacht van Mechelen op de vragenlijst bij het decreet van 30-9-1784.

door wie dese Gilde ofte Corporatie is ingestelt ende opgericht geworden

Dat het hun onbekent is wie het ambacht neiringe ofte voordere corporatie heeft ingestelt aengezien men daer van geene bescheeden en vint.

wie privilegien aen de selve heeft gegeven

De heeren wethouderen deezer stede bij ordonnantie ende statuten gegeven in polieije kamer den twelfsten dag van meert 1636, mitsgaders haere Majesteijt bij decreet van den 13 october 1764 ende de postume deezer stede bij den derthiende artikel titr. 1°

waer inne die privilegien bestaen

Dat 'er drij van dit ambagt keurmeesters zijn, beneffens die van het huijdevetters ambagt, der lederen dewelke in deeze stad gevett ende gekeurd worden, ende dat de Dekens ende gezwoorne mogen doemen ende condemneren in eenige boeten ofte peregrinagien de supposten van hun ambagt.

wat formalitijten men moet observeren om daer inne aenveert te worden, 't sij als Confreer, Sergeant, Deken, Alpheris, Hoofman, Overhoofman, etc....

1° Dat den geenen die als leergats in het zelve ambagt aenveerd word, moet bij eenen meester van het zelve ambagt twee agter een volgende jaeren leeren.

2° Alleer daer inne tot meester aenveerd te worden moet zijne leerjaeren gedaen hebben, alhier ofte in eene andere stad onder de jurisdictie van zijne Majesteijt, ende daer van brengen schriftelijk betoon.

wat Rechten men moet betaelen voor de admissie in alle de voorgeschreven gevallen

1° Dat eenen leergast schuldig is te betaelen voor leergelt drij guldens ende den armen gratis.

2° Dat ideren meester vrij poorter wezende, aeler daer inne aenveerd te worden, schuldig is te betaelen vijftig guldens ende doen de vergansinge naer oude postueme alsook doen de proeve daer toe staende.

3° Dat den oudsten vrij-en meesters zone in het voorschreven ambagt gratis komt mits vergansende ende doende de proeve als vooren.

4° Dat den tweeden ende voorderen zoonen in het zelve ambagt vermogen te komen mits betaelende vijftwintig guldens voor de helligt van het voorschreven ambagtsgelt mits vergansende ende proevend als vooren.

---

³ M., SA., VARIA NR. 753/13.

wat voor jaerlijksche lasten men aldaer moet betaelen, ende voor wat objecten

1° Dat aen ideren der vier respective dekens uijt de generaliteijt van het ambagt jaerlijcx voor capruijn gelt betaeld word twee guldens thien stuijvers ende thien stuijvers aen den knaep.

2° Dat den knaep jaerlijcx heeft voor gagie elf guldens.

3° Dat het zelve ambagt jaerlijcx belast is vier mael aen acht arme weduwen van het zelve ambagt vleesch ende brood uijtgedeelen in de capelle van de heilige drijvuldegheijd in Ste. Rombouts kerke, waer van elke weduwe 't elker reizje heeft twee pont vleesch ende brood gelijk ook aen ideren der supposten onpasselijk zijnde wekelijk zes stuijvers.

4° Dat het zelve ambagt jaerlijcx moet tracteren de kasse ende tors draegers in de processie van paesschen als ook de nieuwe keurmeesters van het leer ende de gedeputeerder der supposten voor hunnen dienst gratis voor dit ambagt gedaen, ende ook moet dragen ende betaelen de noodige kamer vergaederingen, den dienst op Ste. Chrispijn 16.13.0 ende voor t' formeren der rek. 5.8.0.

5° Dat een igelijk zoo deken als suppost jaerlijcx moet contribuieren ten behoeve der arm busse vier stuijvers, voor keersgelt twee stuijvers ende voor den dienst op den feestdag van Ste. Crispeijn drij stuijvers.

6° Dat dit ambagt generaelijk belast is geweest sedert het decreet van zijne koninklijke hoogheijd van den thienden meert 1751 met eenen accejns van twee guldens par cent op het leir, denwelken betaelt wird door ideren respectieven meester dan alzo door de dagelijksche klagten van de supposten nopende deezen excessiven ende onopbrengbaeren last de dekens goed gevonden hebben daer inne te voorzien hebben zij bij het decreet van den 22 augustii 1776 van wijlent zijne koninglijke hoogheijd verworven, dat den ontfang van deezen accijns met het eijnde der zelve maend ter expiratie van de alsdan zijnde pachte provisionelijk is gesupprimeert tot den 25 december 1786 mits de jaerlijksche erkennisse aen deeze stad te betaelen, te weten twintig guldens op den 25 december 1776 zestig guldens ten gelijken daege geduerende de vijf volgende jaeren ende vervolgentlijk vijftig guldens s'jaerlijcx voor de vijf resterende jaeren, welken last als nu t' sedert het voorschreven decreet door de supposten jaarlijcx betaeld is geworden naer advenante ende in consequentie van hunne neiringen.

het import der Capitaelen waer mede de selve Gilde ofte Corpus soude belast sijn

Dit corpus is belast met zes differente obligatien waer van het import beloopt ter somme van zeventhien hondert vijfenvijftig guldens zeventhien stuijvers vier zevensten wisselgelt.

ofte en wat influentie ieder corpus heeft in de toestemminge van de stad tot eenighen lasten ende andere publike affaires

Dat hun ambagt deel maekt van den Breeden Raed ende aldaer vooze heeft, als aen den Souvereijn geaccordeert word de jaerlijksche aide, gifte, ofte bede ook als aen den Souvereijn te accorderen zijn eenige subsidien ofte omstant gelde ofte eenige nieuwe hulp middelen moeten gevonden worden ten dienste ofte noodsaekelijkheid vande stad om over de zelve te delibereren ende des noodts zijnde dunkt het de dekens goet die te accorderen.

hoe als dan ieder corpus gerepresenteerd word om in de voorschreven belastinge sijn voijs oft stemme te geven.

Door de vier dienende dekens eenpaeriglijk overeenkomende.

wie de gepreposeerde sijn van elk corpus

De geproposeerde van het ambagt sijn Peeter Denies, Fransiscus De berse, Peeter Van Beneden ende Carolus Orselus.

door wie ende hoe sij worden aangesteld

Dat t' elckens wanneer eene plaetse van deken vacceert de resterende deken de nominatie doen van twee meesters dewelke zij alsdan par billet overgeven aen het magistraet die uijt die twee genoemde eenen kiest, het zelve geschiet als de weth verandert, mids altijd doende den eed daer toe staende.

aen wie ende op wat tijdt men rekeninge doet van des selfs administratie

Ingevolge zekere politique ordonnatie in date 11 maart 1776 waer bij geordonneert wird de jaerlijksche rekeninge te doen voor eenen heere commissaris uijt de weth is de zelve ten zelve jaere overhoort ende gesloten geworden ten overstaen van den heere Borgemeester Pansius, ende twee gecommiteerde der supposten, t' sedert welken tijdt den zelve heere de dekenen bij tijde wezende mondelinge heeft geauthoriseert van alsdan tot als nu tot het doen ende sluijten hunder respectieve rekeningen ten overstaen van twee gecommiteerde van dit ambagt hetwelk jaerlijcx des sedert alzoo is gebeurt in ofte wijng naer de maent September observerende nogtans het beginsel zoo van ontfang als uijtgeef van 9 september van ideren jaere ende eijndigende met 9 september van den volgenden jaere.

Aldus beantwoord door de ondergetekende dekenen van het schoenmakers ambagt ter kamer vergadert zijnde binnen Mechelen den 10. november 1784...

BIJLAGE IV

Antwoord van het bontwerkersambacht op de vragenlijst van het decreet van 9-1784.

ingevolge de ordinantie wegens mijn heere, die Schouthet, communie-meesters, schepenen ende Raede Dezer stad ende provincie van mechelen van den 10den dezer maent april, verklaeren de ondergeschreven Dekens van het peltiers ofte bont=werkers ambagt binnen de voorschreven Stad dat het zelve hun ambagt geenzins en is bezittende eenige immeubilaire goederen dan alleen de naervolgende rente.

1° eene erfrente ten lasten dezer stadt croïserende a drij guldens 10 stuivers par cent bij reductie vallende jaerlijcx in de maent november, bebrieft op de misse van het bontwerkers-ambagt beloopende den jaerlijkschen intrest vier guldens vier stuivers 8 penn.

2° item eene erfrente ten lasten dezer voorschreven stad, croïserende als de voor gaende aen 3 guldens en half par cent, Bebrieft op joanna Rogiers werkers jaerlijkschen intrest bij reductie beloopende vier guldens vier stuivers telkens is vallende in de maent december.

het voorschreven ambagt bezit geene meubilaire effecten behoudens alleenlijk een houte kasken ront om met koper beslaegen dienende tot conservatie zoo van hunne ambagts-registers als van de brieven de twee voorschreven renten respicerende.

ook en is het voorschreven ambagt geenzins belast met eenige de minste schulden ofte obligatien dan alleenlijk met het doen exonereren telken jaeren eene misse aen den Bont-werkers autaer in Ste Rumoldus kerk alhier uijt hoofden der acquisitie der hier boven eerst gementioneerde rente door Catharina Schoof.

in teeken der waerheijd hebben wij deze
onderteekent

Binnen Mechelen den 23 april 1787

P.J. SCHOOFFS dec.
J.F. Vanthielen

19-12-1709 Billet van designatie voor de dekens audermans ende gemijne suppoosten van het huidevettersambacht supplianten tegens Jacobus vanden Camp Coopman in goudeleiren gearresteerden ende rescribent.

De voornoemde supplianten inde oculaire inspectie ende designatie aen de eerweerdige heeren commissarissen te doen in het sien wercken van calfvellen met de tauwcuype ruervaten ende met de tonne ende het prepareren vanden selven vellen hetgene tendien eynde preparatoirelyck met de selven vellen moet geschieden inden calckput ende puercuype, worden de selven heeren commissarissen gebeden te remarqueren hetgene volght ende inde marge van ider artikel te doen annoteren hetgene nopens den inhoudten vanden selven oculairelyk sullen bevonden hebben

aldus bevonden

1 Inden eersten dat alle vellen tsij besaenen, calfvellen ofte andere ten fine van doorwerckt te connen worden met de tauwcuype ofte ruervaten eerste ende vooral worden geleght inden calckput om aldaer te vercrygen het eerste bereytsel

2 dat de selve vellen dit bereytsel gevat hebbende alsdan worden gestelt inden suyverput om aldaer afgespoelt te worden ende bereyt te worden tot het stellen inde pure ofte semelcuypen.

aldus bevonden

9 dat alswanneer de calfvellen ofte andere worden gewerckt met de tonne deselve vellen insgelycx eerste ende voor al gestelt worden inden calck put

10 dat de selve aldaer ontfanghen hebbende het eerste bereytsel alsdan worden gestelt inden suyverput.

11 dat de selve meermaels worden gestelt inde pure ofte semelcuype om gesuyvert te worden ten fine van gestelt te worden inde tonne soo ende gelijk alshierovoren geseyt is, dat geplogten wort als wanneer de vellen worden geprepareert tot het insetten inde tauwcuype oft ruervaten.

12 Doende te noteren dat onder andere eene vande principaelste conste der arrestanten ambacht bestaet inte connen oordelen wanneer de selve vellen inde pure ofte semelcuype gestelt synde bequaem syn om met schorsmeel oft smack doorwerckt te connen worden.

13 Voorts dat de selve vellen alsoo gepuert synde door de gene hen geneirende met de tonne inde selve tonne syn insettende.

Aldus bevonden

14 Dat dese tonne is vervult met schorssmeil, schorssoppe ofte smack

15 Dat dese tonne is gemaectt alles met syne uyt springende stocken ofte pinnen om in het draeyen vanden tonne de vellen van malcandere te hauden ende te separeren.

16 Dat de selve tonne is hangende met ysere pinnen op twee stylen.

17 Dat de selve is voorsien van eene handthave.

18 Dat de selve vellen in hun schorssmeil schorssoppe ofte smack alsoo ingeset synde met de selve tonne continuelyck worden gedraeyt den tydt van 36 uren ten fine vanden selve te doorwercken door de voorschreven ingredienten.

19 Dat de vellen versch comende uyt de tonne de selve figure syn hebbende alsde gene versch comende uyt de ruervaten ofte tauwcuype soo verre dat daer tusschen bynaer geen onderscheyt en is te vinden.

20 Synde alleenelyck te noteren dat inde tauwcuype maer ses calfvellen seffens en connen doorwerckt worden het gene aldaer geschiet opeene ure tydts.

---

⁴ Cfr. A. Huidevetters, nr.103. Deze transcriptie is niet volledig, voor de nummers 3-8 zie het originele document!

Aldus bevonden

21 Ende dat seffens ende teenemaal inde tonne worden ingeset eene seer groote quantiteyt calfvellen de welcke by middel van 36 uren continuelyck te draeyen ende de vellen te agiteren by schorsmeil, schorssoppe ofte smack gelyckelyck ende teenenweghe worden doorwerckt

mits welcken etc.

Implorerende etc. ende was ondertekend J.F.Courtois

Bijlage VI

TAFEL DER REQUESTEN GEPRESENTEERT VAN WEGENS DE DEKENS VAN HET SCHOENMAEKERS AMBAGT⁵

1. Requeste met interdictie van geene schoenen te coop te dragen aen oude cleercoopers ofte uytroepen op de boete van 6 guldens...
2. Requeste met permissie van het ambagtsgelt wesende 29 guldens 16 stuyvers te verhoogen met 6 guldens...
3. Requeste ende autorisatie om te verkiezen waerdeermeesters uyt de supposten...
4. Requeste waer bij het ambagts gelt verhoogt is met 6 guldens ende geaccordeert word dat de afgaende dekens aen de aankomende moeten overtellen de penningen van dit ambagt ende doen rekeninge....
5. Requeste waer bij geaccordeert word voor idere camervergaderinge aen de 4 dienende dekens 16 stuyvers ende aen den knaep 4 stuyvers....
6. Requeste waer bij geaccordeert word de boete van 8 stuyvers tot laste vande gene hun absenteren van de publieke processien ende voorts geordonneert word te betaelen den accijns ende in cas van wijgeringe te verbieden de exercitie van hun ambagt.....
7. Vonnis waer bij aen dit ambagt geordonneert is hun punctuelijck te regeleren in het stellen vande waerdeers van den leere op pene etc....
8. Requeste waer bij geaccordeert is dat geen knegt zijnen meester mag verlaeten zonder aen hem eene maend te voren de wete gedaen te hebben op penne etc....
9. Requeste waer bij het ambagts gelt zijnde 42 guldens geaugmenteert is tot 60 guldens...
10. Requeste waer bij geordonneert word de proeve....
11. Requeste waer bij verboden word van kalfsleer strik schoenen te maeken grooter dan een vijfve op de boete etc....
12. Requeste waer bij het leergelt geaugmenteert word tot 3 guldens....
13. requeste waer bij geinterdisseert word de schoenen te verkoopen in uytroepen etc
14. Requeste waer bij de proeve geordonneert word te maeken....
15. Ordonnantie tot het doenden keus der dekens met de volle kamer....
16. Ordonnantie dat bij faute van eenige der twelf geëede persoonen den keus tot suppletie zal zijn uijt de oude wardijns....
17. Requeste waer bij geaccordeert word 4 stuyvers voor busgelt 2 stuyvers voor keersgelt ende voor den offer op den heyligedag ende zielmisse 3 stuyvers....

---

⁵ Cfr. C. Het "verenigd" schoenmakersambacht, nr. 506.